

VÝVOJ OBYVATEĽSTVA VIDIECKYCH OBCÍ SLOVENSKA V TRANSFORMAČNOM OBDOBÍ 1991 – 2001

Gabriel Zubriczký

Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra regionálnej geografie, ochrany a plánovania krajiny, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava 4

Abstract: The aim of this paper is to figure out how has the dynamism of the rural settlement in Slovakia changed between 1991 and 2001, which has been the first period of postcommunism era of the country. We compare data from two following censuses on the municipality level and regional level and try to explain some common trends.

Key words: rural settlement, rural population, population growth, Slovakia

1. ÚVOD

Cieľom príspevku je analyzovať prvé dostupné populačné údaje zo sčítania obyvateľstva, domov a bytov v roku 2001 a porovnať ich s predošlými údajmi zo sčítania v roku 1991. Nové údaje boli veľmi očakávané v dôsledku toho, že malo ísť o prvé relevantné údaje, ktoré by napomohli hodnoteniu priebehu transformácie v krajine a ich prejavov v celkovom sídelnom systéme Slovenska. Sčítanie obyvateľstva malo odhaliť, či došlo k transformačným zmenám v rozmiestnení a migračnom správaní sa populácie a keď áno, ako intenzívne a v akom priestore.

V medzicenzovom období došlo k veľkému množstvu administratívnych zmien na úrovni obcí, v niekoľkých prípadoch aj k viacerým zmenám u tej istej obce, zmenilo sa aj niekoľko názvov obcí, či ich častí, preto bolo pomerne zložité porovnávať údaje z roku 1991 a 2001. Ako príklad možno uviesť časť obce Bukovinka, ktorá „prešla“ z obce Budiná do obce Podkriváň, dokonca zmenila aj okresnú príslušnosť. Zo zmien názvov možno spomenúť napr. obec Strelnice, ktorá sa premenovala na Leváre v okrese Revúca, či obec Sládečkovce premenované na Močenok. Je potrebné spomenúť, že ešte v čase

písania príspevku neboli k dispozícii kompletne údaje z ostatného sčítania (napr. o domovom, či bytovom fonde) a pri kompletnom súbore obcí a častí obcí je potrebné rátať aj s možnými menšími štatistickými chybami.

Kvôli komparácii sme všetky populačné údaje prispôbili administratívne mu stavu z roku 1991, kedy bolo 2 686 vidieckych obcí a 136 miest. Naším cieľom bolo filtrovať reálny rast obyvateľstva v obciach, bez vplyvu administratívnych zmien.

V Slovenskej republike bolo v roku 1991 podľa stavu v čase sčítania 2 686 vidieckych obcí (bez vojenských území Valaškovce a Javorina). V roku 1991 bývalo v uvedených obciach 2 280 273 ľudí, v roku 2001, v čase sčítania v tých istých priestorových jednotkách 2 328 742 obyvateľov, čo znamená index rastu 102,13 %. Je potrebné zdôrazniť, že naše dáta z roku 2001 nemožno stotožniť so súčasným úplným súborom vidieckeho osídlenia. Skutočný počet obyvateľov na vidieku bol vyšší v dôsledku nezarátania populácie v odčlenených obciach od miest po roku 1991. Presnejšou hodnotou by bol údaj, že v roku 2001 počas sčítania žilo v 2 747 vidieckych obciach 2 377 498 obyvateľov, ale medzičasom dostali štatút mesta obce Šaštín-Stráže a Krásno nad Kysucou, takže súčasný počet vidieckej populácie je nižší o 11 944 osôb. (V roku 2001 bolo na Slovensku 2 883 obcí, z toho 138 miest a 2 745 vidieckych obcí. Na vidieku žilo asi 44 % populácie Slovenska (Spišiak 2003).

2. VÝVOJ VIDIECKEHO OSÍDLENIA PODĽA OBCÍ

Ako uvádzame v tabuľke 1, v období 1991 až 2001 sa preukázala priama závislosť medzi veľkostnou kategóriou vidieckych obcí a ich populačným rastom. Čím väčšia veľkostná kategória vidieckych obcí, tým vyšší index rastu. Uvedená skutočnosť, hoci nie je prekvapivou, je zaujímavá tým, že sa podobná závislosť nepreukázala pri analýze vidieckych obcí v období 1869 – 1991, kedy sa najvyššie indexy rastu objavili pri stredných veľkostných kategóriách – pri obciach s veľkosťou okolo 1 000 obyvateľov (Zubriczký 2001). Je optimistické, že všetky tri veľkostné kategórie nad 500 obyvateľov zaznamenali nárast a potvrdili populačnú stabilitu. Naopak problémové sú hlavne najmenšie obce do 200 obyvateľov, kde výsledný index rastu poukazuje na takmer 10-percentný úbytok, čo z hľadiska ich populačnej stability neveští nič dobrého.

Tabuľka 1 Priemerný rast vidieckych obcí Slovenska 1991 – 2001 podľa veľkostných kategórií v roku 1991

Veľkostná kategória obcí	Počet obcí	Počet obyvateľov		I _r 01/91
		1991	2001	
2 000 a viac	225	663 166	687 409	103,7
1 000 – 1 999	520	734 394	753 562	102,6
500 – 999	779	554 063	564 591	101,9
200 – 499	822	284 930	282 393	99,1
do 199	340	43 720	40 787	93,3

V tabuľke 1 uvádzame v porovnaní s publikáciou Zubriczký 2003(b) upresnené čísla, získané pomocou lexikónu obcí 2002, v ktorom figurujú aj presnejšie údaje o častiach obcí. To bolo vzhľadom na veľa administratívnych zmien v medzicenzovom období dôležité, pretože v predošlej publikácii sme mali k dispozícii len predbežné údaje z jednotlivých sčítacích monotematických brožúr Štatistického úradu SR. Samozrejme ide o malé odchýlky, ktoré nemenia ba potvrdzujú trend naznačený v spomínanej publikácii.

Najvyšší index rastu dosiahli väčšinou vidiecke obce na východnom Slovensku s väčšou koncentráciou rómskej populácie, čo svedčí o tom, že prirodzený prírastok tohto etnika ostáva dlhodobo na vysokej úrovni. K rastu týchto obcí prispeli aj migračné toky, hlavne návrat rodín z iných regiónov, z miest, alebo tiež z Českej republiky. Známe sú aj ekonomické migrácie rómskych rodín z miest do vidieckych obcí, z dôvodu čoraz väčšieho rozptylu cien nehnuteľností v mestách a periférnych obciach. Rastu Smižian pravdepodobne pomohla aj blízkosť pôvodne materského mesta Spišskej Novej Vsi. Pozitívny, ekonomicky zdôvodniteľný rast zaznamenali niektoré obce v atraktívnych, turisticky zaujímavých oblastiach, napr. Nová Lesná, v tesnom susedstve miest Limbach (pri Pezinku), Kordíky a Kynceľová (pri Banskej Bystrici).

Pre zaujímavosť za rovnaké obdobie medzi sčítaniami obyvateľstva v roku 1991 a 2001 za znamenali medzi mestami najväčší populačný nárast – Jelšava s indexom rastu 131,2 %, Trstená 123,1 %, Sečovce 116,6 %, Námestovo 116,2 %, Sabinov 115,3 %, Hanušovce nad Topľou 113,9 %, Spišská Belá 113,5 %, Levoča 113,3 %, naopak napr. Bratislava dosiahla index rastu len 97,14 %.

Tabuľka 2 Vidiecke obce s najvyšším indexom rastu I_r _{01/91}

Obec	Kraj	Počet obyvateľov		I_r _{01/91}
		1991	2001	
Podhorany	Prešovský	884	1 417	160,29
Smižany	Košický	4 973	7 847	157,79
Lomnička	Prešovský	972	1 516	155,97
Muránska Huta	Banskobystrický	138	212	153,62
Stráne pod Tatrami	Prešovský	771	1 147	148,77
Rakúsy	Prešovský	1 336	1 929	144,39
Doľany	Prešovský	267	382	143,07
Liptovský Ondrej	Žilinský	401	572	142,64
Gánovce	Prešovský	712	1 005	141,15
Nová Lesná	Prešovský	1 027	1 435	139,73
Richnava	Košický	1 343	1 850	137,75
Dulovo	Banskobystrický	150	201	134,00
Petrová	Prešovský	447	597	133,56
Výborná	Prešovský	618	823	133,17
Malý Slivník	Prešovský	481	640	133,06
Rozložná	Košický	145	191	131,72
Kecerovce	Košický	1 772	2 333	131,66
Trenč	Banskobystrický	273	359	131,50
Kordíky	Banskobystrický	191	250	130,89
Bzenov	Prešovský	557	728	130,70
Bystrany	Košický	1 934	2 523	130,46
Barca	Banskobystrický	303	394	130,03
Arnutovce	Košický	423	549	129,79
Olejníkov	Prešovský	284	368	129,58
Kynceľová	Banskobystrický	258	334	129,46
Jarovnice	Prešovský	3 136	4 051	129,18

Pokračovanie tabuľky 2

Ostrovany	Prešovský	1 166	1 500	128,64
Vítkovce	Košický	396	509	128,54
Veľká Lodina	Košický	188	241	128,19
Bôrka	Košický	328	418	127,44
Žehňa	Prešovský	626	795	127,00
Ľuboriečka	Banskobystrický	152	193	126,97
Chmin. Jakubovany	Prešovský	1 130	1 427	126,28
Limbach	Bratislavský	904	1 141	126,22
Pravica	Banskobystrický	92	116	126,09
Vrbnica	Košický	587	738	125,72
Košické Oľšany	Košický	895	1 119	125,03

Najnižší index rastu, presnejšie prepád v počte obyvateľov zaznamenali väčšinou malé obce do 100 obyvateľov a obce v málo atraktívnych, ekonomicky poddimenzovaných regiónoch Slovenska. Do tejto kategórie patria aj vidiecke obce so stále významným podielom obyvateľstva, žijúcich v rozptýlenej forme osídlenia, čo potvrdzuje dlhodobé trendy problému s udržaním obyvateľov s trvalým pobytom na samotách, či vieskach. Danú kategóriu obcí reprezentuje napr. Veľké Borové v Žilinskom kraji. Kritická je hlavne situácia najmenších vidieckych obcí ako sú Závadka, Príkra, Polerieka, Šarbov, či Lačnov, kde nie je možná ani minimalistická forma reálneho fungovania samosprávy, o službách ani nehovoriac.

Tabuľka 3 Vidiecke obce s najnižším indexom rastu $Ir_{01/01}$

Obec	Kraj	Počet obyvateľov		$Ir_{01/01}$
		1991	2001	
Závadka	Prešovský	16	7	43,75
Šarbov	Prešovský	20	9	45,00
Príkra	Prešovský	15	7	46,67
Vladiča	Prešovský	147	75	51,02
Omasťiná	Trenčiansky	98	50	51,02
Polerieka	Žilinský	13	7	53,85
Lačnov	Prešovský	24	13	54,17
Bystrá	Prešovský	69	38	55,07
Krokava	Banskobystrický	49	27	55,10
Trebichava	Trenčiansky	79	44	55,70
Havranec	Prešovský	17	10	58,82
Vápeník	Prešovský	87	52	59,77
Pavľany	Prešovský	138	83	60,14
Regetovka	Prešovský	23	14	60,87
Parihuzovce	Prešovský	44	28	63,64
Runina	Prešovský	141	91	64,54
Havka	Prešovský	71	46	64,79
Veľké Borové	Žilinský	152	99	65,13
Príslop	Prešovský	110	72	65,45
Pstriná	Prešovský	105	70	66,67
Kolbasov	Prešovský	195	130	66,67

V tabuľke 4 uvádzame najväčšie vidiecke obce, vrátane obcí Krásno nad Kysucou a Šaštín-Stráže, ktoré sa medzičasom stali mestami. Pochopiteľne v tejto kategórii nemohlo dôjsť k prevratným posunom, najväčšie zmeny tu spôsobujú obvykle administratívne zmeny, či zmena štatútu, ktorá nastala tentoraz v dvoch prípadoch. Každopádne po-

zoruhodný je prudký nárast Smižian. Očakávaný nárast počtu obyvateľov nastal v obciach, ktoré ležia v regiónoch s vysokým prirodzeným prírastkom – východné Slovensko a Orava. Naopak pokles počtu obyvateľov nastal v pôvodne industrializovaných obciach ako Turany, v hromadných poľnohospodárskych obciach na Podunajskej nížine – Palárikovo. Veľké obce v zázemí Bratislavy – Bernolákovo a Ivanka pri Dunaji – zaznamenali mierny rast.

Tabuľka 4 Najväčšie vidiecke obce na Slovensku v roku 2001

Obec	Kraj	Počet obyvateľov		I _r 01/91
		1991	2001	
Smižany	Košický	4 973	7 847	157,79
Krásno nad Kysucou	Žilinský	6 682	6 939	103,85
Beluša	Trenčiansky	5 919	6 052	102,25
Oščadnica	Žilinský	5 510	5 554	100,80
Dvory nad Žitavou	Nitriansky	5 143	5 138	99,90
Tvrdošovce	Nitriansky	5 276	5 120	97,04
Gabčíkovo	Trnavský	4 908	5 084	103,59
Čierny Balog	Banskobystrický	5 099	5 067	99,37
Skalité	Žilinský	4 771	5 063	106,12
Nesvady	Nitriansky	5 125	5 014	97,83
Šaštín-Stráže	Trnavský	4 787	5 005	104,55
Ivanka pri Dunaji	Bratislavský	4 716	4 989	105,79
Raková	Žilinský	4 691	4 939	105,29
Čaňa	Košický	4 124	4 817	116,8
Zákamenné	Žilinský	4 090	4 812	117,65
Bernolákovo	Bratislavský	4 477	4 627	103,35
Sučany	Žilinský	4 502	4 604	102,27
Lendak	Prešovský	3 776	4 473	118,46
Turany	Žilinský	4 689	4 444	94,78
Pavlovce nad Uhom	Košický	3 838	4 382	114,17
Palárikovo	Nitriansky	4 463	4 359	97,67
Sládečkovce (Močenok)	Nitriansky	4 178	4 338	103,83

Najmenšie vidiecke obce sa koncentrujú hlavne na severovýchode krajiny v Prešovskom kraji. V dôsledku populačného úpadku sa do tejto kategórie dostáva čoraz viac obcí aj zo širšej horskej obruby Juhoslovenskej kotliny, ako Príboj, Krokava, Červeňany. V sídelnej rozdrobenosti je pôvod niekoľkých veľmi malých obcí na Turci. Obce pod 100 obyvateľov majú pomerne malú šancu na populačnú stabilizáciu v budúcnosti a hrozí im úplné vyludnenie. O to zaujímavejšie sú nárasty počtu obyvateľov v prípade Jarabej, Červeňan, aj keď sa za tým neskrýva žiadny rozvojový impulz, ktorý by negoval vyrieknuté slová o pesimistickom výhľade spomínanej kategórie obcí.

Tabuľka 5 Najmenšie vidiecke obce v roku 2001

Obec	Kraj	Počet obyvateľov		I _r 01/91
		1991	2001	
Polerieka	Žilinský	13	7	53,85
Závadka	Prešovský	16	7	43,75
Príkra	Prešovský	15	7	46,67
Šarbov	Prešovský	20	9	45,00
Havranec	Prešovský	17	10	58,82
Lačnov	Prešovský	24	13	54,17

Pokračovanie tabuľky 5

Regetovka	Prešovský	23	14	60,87
Belejovce	Prešovský	22	18	81,82
Príboj	Banskobystrický	27	22	81,48
Valentová	Žilinský	23	23	100,00
Krokava	Banskobystrický	49	27	55,10
Parihuzovce	Prešovský	44	28	63,64
Hradisko	Prešovský	38	28	73,68
Červeňany	Banskobystrický	28	29	103,57
Dvorec	Žilinský	35	32	91,43
Poproč	Banskobystrický	49	33	67,35
Lysá nad Dunajcom	Prešovský	38	33	86,84
Ondavka	Prešovský	48	37	77,08
Bystrá	Prešovský	69	38	55,07
Dolný Kalník	Žilinský	49	40	81,63
Ofšinkov	Prešovský	55	41	74,55
Dobroslava	Prešovský	49	41	83,67
Valentovce	Prešovský	60	42	70,00
Jarabá	Banskobystrický	37	43	116,22
Trebichava	Trenčiansky	79	44	55,70
Potok	Banskobystrický	61	44	72,13
Michalková	Banskobystrický	54	44	81,48
Havka	Prešovský	71	46	64,79
Rohožník	Prešovský	65	47	72,31
Konské	Žilinský	55	48	87,27

3. VÝVOJ VIDIECKEHO OSÍDLENIA PODĽA REGIÓNOV

Z pohľadu krajov dosiahli najvyšší priemerný rast počtu obyvateľov vidieckej obce v Prešovskom a Košickom kraji. Mnohých možno prekvapuje z tohto pohľadu postavenie Bratislavského kraja, jeho tretie miesto možno považovať za reálny dôkaz prebiehajúcej suburbanizácie, ktorá je často skrytá v administratívnych hraniciach miest, ale viditeľne ovplyvnila aj populačný nárast vidieckych obcí. Tri kraje zaznamenali pokles počtu obyvateľov vo vidieckych obciach. Trenčiansky, Nitriansky a Banskobystrický kraj zaznamenal pokles v dôsledku pretrvávajúceho úpadku svojich periférnych, hlavne podhorských regiónov.

V jednotlivých krajoch bola pomerne veľká diferenciácia. Pre zaujímavosť uvedieme extrémne hodnoty podľa krajov. V Bratislavskom kraji dosiahol najvyšší rast Limbach 26,2 % a najväčší pokles Igram 7 % ($I_r = 93,0$). V Trnavskom kraji mala najvyšší rast obec Hviezdoslavov 11,2 % a najväčšiu stratu populácie obec Dobrohošť 20,2 %. V Trenčianskom kraji dosiahla Kanianka index rastu 120,6 % a naopak Omastiná iba 51,0 %. Nitriansky kraj mal menší rozptyl, keď Kalná nad Hronom dosiahla 16,6 % -ný rast a Bielovce 23,9 % -ný úbytok. V Žilinskom kraji zaznamenal Liptovský Ondrej rast 42,6 % a Polerieka úbytok až 46,2 %. V Banskobystrickom kraji dosiahla prekvapivo najvyšší rast Muránska Huta 53,6 (pravdepodobne kvôli prihláseniu sa osôb na trvalý pobyt v liečebni na Prednej hore) a najväčší pokles obec Krokava s indexom rastu 55,1 %. Najvyššie rozpätie bolo podľa očakávania v Prešovskom kraji, kde Podhorany (pri Kežmarku) dosiahli celoštátny rekord rastu 60,3 % a obec Závadka celoštátne najväčší

úbytok na 43,8 % úrovne z roku 1991. V Košickom kraji najviac populačne rástli Smižany ($I_r = 157,8$ %) a najviac populačne upadla Uhorná ($I_r = 70,3$ %).

Tabuľka 6 Priemerný index rastu I_r vidiel vidieckych obcí podľa samosprávnych krajov

Kraj	Počet obcí	Počet obyvateľov		I_r 01/91
		1991	2001	
Bratislavský	64	90 647	95 089	104,9
Trnavský	225	268 067	272 808	101,8
Trenčiansky	250	254 646	253 488	99,6
Nitriansky	316	365 424	359 034	98,2
Žilinský	298	327 961	338 732	103,3
Banskobystrický	473	296 373	294 324	99,3
Prešovský	641	363 604	385 685	106,1
Košický	419	313 551	329 582	105,1

Pri analýze regionálnej dynamiky vidieckeho osídlenia sme využili aj funkčné mestské regióny (ďalej len regióny), kreované A. Bezákom na základe dát z dochádzky za prácou (Bezák, 2001). V regiónoch Námestovo a Tvrdošín nezaznamenala žiadna obec pokles obyvateľov, v regióne Poprad iba dve obce mali úbytok Štrba a Vernár. Naopak v pôvodných okresoch Šaľa a Poltár iba 5 vidieckych obcí populačne rástlo, v pôvodnom okrese Medzilaborce iba 4 obce a najhoršiu bilanciu dosiahli v pôvodnom okrese Banská Štiavnica, kde iba obec Beluj zaznamenala rast a v pôvodnom okrese Myjava dokonca sa nenachádza žiadna rastová vidiecka obec, keď najvyššiu hodnotu indexu rastu dosiahli Vrbovce (96,7 %).

Najvyšší rast zaznamenali vidiecke obce v regiónoch s najvyšším prirodzeným prírastkom, teda na východnom a severnom Slovensku. Zaujímavá je pozícia niektorých obcí regiónu Bratislava, čo poukazuje na prvé relevantné prejavy suburbanizácie Bratislavy. V tomto prípade možno považovať rast predovšetkým za výsledok migračného prírastku. Pri raste vidieckej populácie niektorých regiónov zohrali svoju úlohu administratívne zmeny v smere mesto – vidiek. Takmer polovica všetkých regiónov zaznamenala za študovanú dekádu pokles počtu vidieckej populácie. Najväčší pokles nastal v periférnych, ekonomicky poddimenzovaných regiónoch a v regiónoch s výrazným zastúpením podhorských a baníckych obcí, ako aj obcí s vyšším podielom rozptýleného osídlenia.

Zaujímavé je porovnanie indexu rastu vidieckej populácie s indexom rastu mestskej populácie v tom ktorom regióne. Kým napr. v regiónoch Štúrovo, Nová Baňa, Šahy, Nové Zámky rovnako ako vidiecka klesla aj mestská zložka populácie, v regiónoch Medzilaborce, Myjava, Sobrance, Spišská Stará Ves, Bánovce nad Bebravou sa zdá, že mestská populácia rástla na úkor vidieckej, čo nám dáva predpoklad, že v týchto regiónoch najviac prevládala migrácia z vidieka do regionálneho centra (centier). Pri najväčších rozdieloch, čo sa týka rastu v prospech vidieka – regióny Spišská Nová Ves, Poprad, Topoľčany, Banská Bystrica, Žiar nad Hronom a pod., zohrala najväčšiu rolu spomínaná dezintegrácia miest a vznik nových (staronových) vidieckych obcí Zubriczký, 2003(b).

Najväčší podiel vidieckej populácie bol v roku 1991 v regióne Námestovo 84,3 %, ďalej v regiónoch Gelnica, Kráľovský Chlmec, Sobrance, Veľký Krtíš, Brezno, Stará Ľubovňa, Vranov nad Topľou, Čadca a Spišská Stará Ves. Naopak najmenší podiel vidieckej populácie bol pochopiteľne v regiónoch s najväčšími centrami Bratislava, Ban-

ská Bystrica, Košice (všade pod 30 %), ďalej v regiónoch Dubnica nad Váhom, Zvolen a Hnúšťa. V priebehu 10 rokov do roku 2001 sa podiely vidieckej populácie v závislosti od indexu rastu mierne pozmenili. Najväčší pokles podielu vidieckej populácie nastal v regiónoch Snina (pokles o 4 %), Medzilaborce (3,9 %), Stropkov (3,3 %), Sobrance (3,0 %), ďalej v regiónoch Spišská Stará Ves, Senica, Bánovce nad Bebravou, Trebišov a Považská Bystrica. Naopak najväčší posun v zastúpení vidieckej populácie zaznamenali regióny Poprad (rast o 2,9 %), Žiar nad Hronom, Spišská Nová Ves, Topoľčany, Štúrovo, Banská Bystrica, Košice a Piešťany. Samozrejme pri zmenách podielov vidieckej populácie (hlavne pri kladnom posune) zohrali dôležitú úlohu aj administratívne zmeny, napr. dezintegrácia miest oddelením pôvodne samostatných vidieckych obcí.

Najväčšie absolútne prírastky vidieckeho obyvateľstva boli v regiónoch Poprad 7,8 tisíc, Prešov 7,7 tisíc, Spišská Nová Ves 7,6 tisíc, Košice 6,3 tisíc, Námestovo 4,9 tisíc a Bratislava 4,8 tisíc. Okrem východoslovenských regiónov s vyšším podielom rómskej populácie ide o Námestovo, región s dlhodobou najvyšším prirodzeným prírastkom slovenského etnika a Bratislava, kde to môžeme považovať už za prvé relevantné dôkazy postupujúcej suburbanizácie hlavného mesta. Najväčšie absolútne úbytky vidieckeho obyvateľstva sme zaznamenali v regiónoch Levice a Nové Zámky po 2,2 tisíc, Nitra 1,5 tisíc, Senica a Nová Baňa 1,3 tisíc, Štúrovo 1,2 tisíc a Nové Mesto nad Váhom 1,1 tisíc.

4. ZÁVER

Na základe prvých súhrnných informácií na úrovni obcí a častí obcí možno konštatovať, že niektoré predpoklady sa naplnili, niektoré trendy sú zreteľné, niektoré údaje sa však líšia od očakávania. Prvé analýzy po najnovšom sčítaní obyvateľstva poukazujú na čoraz väčšiu regionálnu diferenciaciu z pohľadu vidieckeho osídlenia. Už teraz sa nám však ponúka niekoľko záverov:

- ♦ populačne rastú väčšie vidiecke obce
- ♦ obce pod 200 obyvateľov spejú k vyľudneniu
- ♦ rastú hlavne vidiecke obce v regiónoch s vyšším prirodzeným prírastkom, vplyv migračných prírastkov (až na malé výnimky) je minimálny
- ♦ populačný rast obcí v regiónoch nezodpovedá ekonomickej sile regiónov
- ♦ úroveň migračnej dynamiky na Slovensku je mimoriadne slabá
- ♦ populačne upadajú poľnohospodársky často najcennejšie územia, čo potvrdzuje, že poľnohospodárstvo už nie je rozhodujúcim rozvojovým faktorom vidieka

Tento príspevok bol vypracovaný v rámci grantového projektu VEGA 1/0032/03.

Literatúra

BEZÁK, A. 1990. Funkčné mestské regióny v sídelnom systéme Slovenska. In: *Geografický časopis*, 42, 1990, 1, s. 57-73.

- BEZÁK, A. 2001. Niekoľko poznámok o revízii systému funkčných mestských regiónov na Slovensku. In: *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Matthiae Belii : Geografické štúdie*, Nr. 8, Banská Bystrica : Fak. príř. vied Univ. M. Bela, 2001, s. 36-40.
- MLÁDEK, J. (ed.). 1998. *Demogeografia Slovenska*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1998. 194 s. ISBN 80-223-1205-3.
- SPIŠIAK, P. 2003. Geographical differences of rural population in Slovakia and Japan. In: *Acta Facultatis rerum naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, Nr. 43, Bratislava : Univ. Komenského, 2003, s. 205-224.
- Štatistický lexikón obcí Slovenskej republiky 2002. Bratislava : Štatist. úrad SR, 2003.
- Štatistický úrad SR. *Výsledky zo Sčítania ľudu, domov a bytov k 3. 3. 1991*. Bratislava: Štatist. úrad SR, 1992.
- Štatistický úrad SR. *Výsledky zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2001*. Bratislava : Štatist. úrad SR, 2002.
- ZUBRICZKÝ, G. 2001. Dynamika vidieckeho osídlenia Slovenska po roku 1869. In: *Geografické aspekty stredoevropského priestoru*. Brno : Masarykova univerzita, 2001, s. 213-218.
- ZUBRICZKÝ, G. 2002. *Regionálnogeografické štúdie 1: Analýza rurálneho priestoru Slovenska z hľadiska rozvojových perspektív jeho osídlenia*. Bratislava : Mapa Slovakia, Škola, 2002, s. 68-120 (aj na CD-ROM). ISBN 80-89080-40-5.
- ZUBRICZKÝ, G. 2003(a). *Rurálna geografia*. Bratislava : Mapa Slovakia, Škola, 2003. 64 s. ISBN 80-89080-38-3.

Summary

Population growth of rural municipalities in Slovakia during the transformational period of 1991 – 2001

The aim of this paper is to figure out how has the dynamism of the rural settlement in Slovakia changed between 1991 and 2001, which is said to be the first period of post-communism era of the country. We have compared data from two following censuses on the municipality level and on the regional level. To compare data from two following censuses, we had to fit data from 2001 to administrative order of municipalities in 1991, when there was 2 686 rural municipalities and 136 cities. We try to analyse the real growth of rural population in municipalities avoid the effect of administrative changes (there were quite a lot changes – some rural settlements of a certain municipalities became a part of the other, neighboring municipality). The results of our analyses are shown in tables:

Table 1 Growth rate of rural municipalities in Slovakia comparing to their size category in 1991

Table 2 Rural municipalities in Slovakia with the highest growth rate

Table 3 Rural municipalities in Slovakia with the lowest growth rate

Table 4 The most populated rural municipalities of Slovakia in 2001

Table 5 The smallest rural municipalities of Slovakia in 2001

Table 6 The growth rate of rural municipalities in regions of Slovakia

Some conclusions:

- ♦ the larger size category of municipalities the higher growth
- ♦ municipalities under 200 inhabitants are still on the track of depopulation
- ♦ growth is mostly caused by natural increase and not due migration flows
- ♦ the population growth does not copy the economic growth of regions

- ♦ there is a depopulation process in fertile agriculture regions on the south of the country, which shows us the declining role of agriculture in economy and employment

Comenius University in Bratislava, Faculty of Natural Sciences, Department of Regional Geography, Landscape Protected and Planning, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava 4, Slovakia e-mail: zubriczky@fns.uniba.sk